

Берләшкән Гарәп Әмирлекләрендә яшәгән Исмәгыйль Шәнгәрәевне белмәгән кеше юктыр, ә менә анын тормыш иптәше Мәрһәмәт Шәнгәрәева – күпләргә ачылмаган сер булып кала. Әйдәгез, бергәләп якыннан танышык әле 11 бала әнисе, 10 онык әбисе белән... – Хәерле көн, Мәрһәмәт апа! Үзегез белән таныштырып китегез әле. Чыгышыгыз кайдан? Ничек итеп көн күрәп ятасыз? – Хәерле көн!

Чыгышым белән мин Үзбәкстаннан, шунда туып 17 ел яшәдем. Әтием – Шаһмамәдов Әнвәр, Үзбәкстан кешесе, әнием – Шаһмамәдова Фирдәвсә, Казаннан. Гаиләдә алты бала үстек. Кияүгә чыктым 17 яшьтә. Әти-әнием 1997 елдан бирле Казанда, Мирный бистәсендә яшиләр.

– Рәшидә абыстай оныгы булуы авырмы?

– Юк авыр түгел, күнелләрәктер. Мин анын беренче кызы Фирдәвсенен беренче кызы булам инде. Минем дәвә әниемнен алты баласы булган: Фирдәвсә, Рабига апа, Рәмзия апа, Исламия апа, Рушания апа, Госман хәзрәт. Әбием биш кыз һәм бер малай үстергән. Үл елга бер мәртәбә кунакка килә иде Үзбәкстанга. Безгә килгәч, гел үзенен үгет-нәсихәтләрен калдырып китә иде безгә:

– Намазлы булыгыз һәм икәнчә күрешкәндә менә шушы догаларны яттан беләгез, – дип биремнәр калдырып китер иде. Соныннан имтихан алыр иде дә Машалла, дип әйтер иде. Киләсе очрашуга кабат бирем калдырып китә иде...

– Ирегең белән кайда, ничек таныштыгың?

– Ирем белән Казанда туганнар таныштырды. Үзбәкстанда мәктәпне тәмамлагач, 1991 елда, Казан дәүләт педагогика институтына инглиз-гарәп телләре бүлегенә укырга керергә, дип килдем. Ботен документларымны тапшырдым да Богелмә шәһәрәндәге апа-ларга кунакка киттем. Аннан Богелмәдәге әниемнен сөйләсе – Рабига абыстай һәм ире – Соләйман хәзрәт белән Оренбург оязе Богырыслан шәһәрәндәге туганнарга кунакка юл тоттык. Шунда Исмәгыйль абыен белән таныштырдылар. Бер айдан соң инде кияүгә чыктым. Исмәгыйль кунаклар очен туйга бер самолет яллап алды. Шул самолетта Богырыслан, Ульянов, Самара, Мәскәв, Татарстан, Башкортостан якларыннан кунаклар ботенесе туй мәжлесеңә Самарадан Ташкентка очтылар. Горләтеп Чирчик шәһәрәндә 500 кешелек туй уздырдык. Никахны Соләйман һәм Госман хәзрәтләр укыды. Шундый онытылмас мизгелләрдән соң, мин Шәнгәрәева булдым. Үн ел Богырыслан шәһәрәндә яшәдек, шуннан соң Мәскәвдә тормыш иттек, хәзер инде 2006 нчы елдан бирле Берләшкән гарәп Әмирлекләрендә яшибез.

– Әниләрәннән ятим булып калган балаларны якын итеп кабул иткәнсез. Үз балаларыгыз тугач, тәрбия өлкәсендә каршылыклар булмадымы?

– Тәрбия өлкәсендә каршылыклар булмады. Исмәгыйльнен олы апасы – Рәйсә алдан ук жайлап, балалар белән үтемле итеп сойләшкән, аңлаткан: “Әниегез мәрхүмә, шуна күрә әтиегез икенче әни ала сөзгә”, – дип. Аллага шөкер, шуннан бирле “әни” дип йорттеләр. Өлхәмдулилләх, ирем дә ботен тормышны берсулышта, яхшы итеп алып барды, балаларга да, мина да авырлык тошмаде. Бер баланы икенчесеннән аерырга вакыт табулмады, килем-китәм(кунак) мәшакәтә күп булды. Андый вак-тояк проблемалар булмады, шөкер.

– Бала тәрбияләүдә сез нәрсәгә өстенлек бирәсез?

– Өлбәттә, дини тәрбиягә өстенлек бирелә. Балаларны шәригать кануннары буенча тәрбиялибез.

– Балаларыгыз ничә яшьтән намаз укый башлый?

– Аңлый башлагач. Ө болай 2-3 яшьтән үзләре басалар намазга. Күрәп үсә бит ул аны.

– Күрүемчә, монда гарәп хатын-кызлары ашыкмыйлар, алар салмак, жайлап кына яшәүгә күнеккән, шикелле. Бу нәрсә белән бәйле?

– Дини тормыш белән. Без андый тормышка өйрәнәбез, ә аларнын балачактан ук гадәтләренә кәргән инде андый тормыш. Шуна күрә алар ашыкмыйлар, дулкынланмыйлар, чонки иманнары нык, ботен эшне Ходайга тапшыралар, язмыш алдан язылган, дип кенә карыйлар. Рәсәйдәге халык эшләренен унышлы булуы алардан гына, аларнын тиз эшләнүләреннән генә тора дип фикер йөртәләр, шуна күрә ашыгалар, кабаланалар... Ө мондагы халык эшен Ходайга тапшыра... житешмәсәләр дә исләре китми. Ходайдан шулай хәерлерәктер, дип тыныч кына уйлап куялар. Аларнын да бардыр инде авырлыклары, безгә генә бер проблемасыз, ашыкмыйча йориләр кебек тоеладыр... Тыштан гына күрүемнә безнен мәшәкәтә аларга, аларныкы безгә. Тормышта бар нәрсәгә күнегәсен, күнегергә кирәк тә.

– Барлык баларыгыз бер-берсен хөрмәт итәләр... олысын – олы итеп, кечесен – кече итеп күрәләр, тәүфыйклы вә иманлы балалар булып үссеннәр өчен, нинди тәрбия алымнары кулландыгыз? Ишле гаиләне бердәм итеп туплау өчен нишләргә кирәк?

– Беренчедән, балалар өчен син үзен үрнәк булырга тиеш. Ата-ана ойдә нинди – балар шуны сөндереп үсә һәм киләчәктә сине кабатлый. Тикмәгә генә “Бала оясында ни күрсә, очканда шуны күрсәтер” дигән мәкаль яшәми халыкта. Икенчедән, өйрәтәсен инде бусы–абыен синен дип, монысы апан, энен, сөнен, дисен. һәрвакыт өйрәттек ирем

белән балалар бер-берсенә абыем-апам, энем-сенлем дип дәшсеннәргә. Моним түгел: бер елга олыракмыяисә бер айгамы, я бер генә конгәме. Барыбер ойрәтәбез бу синен абыен, аны хормәт итәргә, тынларга, ана кашы дәшмәскә, кычкырмаска, өлкәннәр белән талашмаска кирәк дип. Бу татарда өлкәннәргә хормәт йөзеннән эшләнелә торган язылмаган канун дип әйтәсем килә.

– Менә карап торам: тынламасан хәзер абыен белән апана әйтәм дисез, балалар куркалар һәм шунда ук рәткә киләләр бер шул гади сүздән. Нәрсә белән бәйле бу?

– Белмим. Күрәсен, бер-берсе белән күбрәк аралашалар, сойләшәләр һәм үтемле итеп аңлаталардыр яшьләр(көлә). Әмма әйткәлим шулай – монысы хак.

– Ирегең тәрбия эшендә ни рәвешле катнаша?

– Тәрбия әти ягыннан бик нык бара. Күп нечкәлекләренә тәрбия өлкәсендә мин иремнән ойрәндем. Эштә булганда шалтыратып сораша: балалар нәрсә әшли, нәрсә белән шогельләнәләр, татарча сойләшәләрме, дип күздән ычкырмый. Олы балалар белән – олыларча, сабийлар белән – сабий телендә әнгәмә кора. Рәхәтләнәп кечкенә балалар белән уйнап та утыра әле. Анын үз ысуллары. Мәсәлән, жомга конне, барыбыз жыелгач, ул безгә әдәп, әхлак дәрәсләре бирә: ничек сойләшәргә, кешеләр алдында үзенне ничек тотарга, ничек тормыш алып барырга.

– Балаларыгыз нинди мәктәптә укыдылар, укыйлар? Нинди югары уку йортларын тәмамладылар? Тел белән кыенлыктар тумыймы?

– Хәдия, Жәлил, Мохәммәд, Кәүсәрия чит ил мәктәпләрен, Ислам белән Мослимә Мәскәү мәктәбен тәмамладылар. Ә башкалары үзәбезнен янда Расельхайм әмирлегендә урнашкан мәктәптә укыйлар әле.

– Кызлардан кала ботен улларым очен югары уку йорты ул – әтиләре инде, әтисенән эшләре. Олы кызым читтән торып, Мәскәү университетын тәмамлады, экономист. Ә кечесе Шарджа әмирлегендә менеджмент юнәлешен сайлады, әлегә шунда укый.

– Балаларыгыз ничә тел белә?

– Дүрт тел беләләр: татар, рус, инглиз, гарәп телләрен.

– Алар өчен татар теле нәрсәгә кирәк дип уйлыйсыз?

– Үзен хормәт иткән һәр кеше ана телен белергә тиеш. Татар теле– ана теле ул. Шуна

күрә алар телебезне, буыннан буынга килгән гореф- гадәтләребезне, йолаларны белергә тиеш. Мин – милләт анасы! Шуна күрә жәмгыятькә, татар халкыма тугры, динле, нык иманлы, дөвләтебезгә файда китерә торган тәвфыйклы балалар үстерергә тырышабыз. Милләтне телсез саклап калып булмый. Шуна күрә татар телен онытмыйк, дуслар!

– Кiem мәсьәләсенә килгәндә, сезгә нинди стиль якынарак: гарәп стилиме, яисә татарныкымы?

– Икесе дә якин. Элек-электән ин мониме хатын-кызнын гөвдәсе капланган булырга тиеш. Библиядә дә әйтелгән бу хакта, коръәндә бигрәк тә. Гарәп илендә урамда артык күзгә бәрелмәс очен кара күлмәк киям. Ә инде Рәсәйдә мин татарларыбызга хас тыныч-якты тостәгә күлмәк киергә тырышам. Аерма шунда гына.

– Балаларыгыз үсеп беткәч, аларнын читкә китүләренә, яшәүләренә ничек карыйсыз? Ничә балагыз аерым бер гаилә булып яши, кайда?

– Яхшы карыйм. Насып ярларын табып аерым тора башлылар икән –без шат кына. Оч балам тормыш корып, гаиләләре белән аерым яши. Кызым Мослимә ире нәм дүрт баласы белән Мәскүдә яши. Ислам нәм Жәлил улларым гаиләләре белән Аджман әмирлегендә үз фатирларында торалар.

– Балага исем сайлаганда нәрсәгә игътибар итәсез?

– Чын моселман исеме булырга тиеш. Безнен балаларнын ботенесендә иске татар исемнәре, ә иске татар исемнәре алар барысы да коръәндә язылган. Балага нинди исем кушсан – тормышы шундый була. Безнен бурыч–балага мәгънәле исем бирү. Бездә балаларга исемнеминем белән кинәшләшәп, Исмәгыйл абыгыз сайлый.

– Мәрьям апа, ничек итеп инсафлы, анасына да, жәмгыятькә дә, киләчәк буыннарга да сөенеч китерә торган бала тәрбияләргә мөмкин?

– Ин беренче чиратта сабырлык кирәк. Баланы ачуланганда, ул үз хаталарын анламый да, анларга теләми дә. Чүгәләп, янына утырып, тыныч кына анлата белергә кирәк. Психология ягыннан карасан да, пәйгамбәребезнен соннәте буенча да баланы жиде яшькә кадәр ачуланырга, ана сугарга, кыйнарга, әрләргә ярамый. Коръәндә язылган бу хакта. Тиккә әйтмиләр бит: “Психология – развернутая книга ислама”, – дип. Бер конне балам Ибраһим әйтә: Әнкәй, син беләсенме, мелатонин гармоникешенен организмында кичке 21.00 сәгать 2.00 кадәр барлыкка килә икән, дип. Бу нәрсәне анлата? Медицина белән дин бик нык бәйләнештә тора нәм алар арасында каршылыктар юк дигән сүз. Пәйгамбәребезнен соннәте бар: ястү намазын укыгач, ятып йокларга дигән. Күпчелек белә, әмма дорес итеп үтәмибез. Ә шәригать кануннары буенча тәрбия барса, бу шартлар

ботенесе дә үтөлә: балан инсафлы да, анасына да, жәмгыятькә дә соенеч китерә торган була.

– Бүгенге көндә Татарстанда тел мәсьәләсе ата-ана ихтыярында калды. Татарстанда да кайбер татар гаиләләре ана телен кирәксенмичә, укытуда рус телен сайладылар. Бу хакта сезнен фикерегез нинди?

– Безнен балалар очен татар телендә мәгълүмат кабул итү авыррак, чонки балачактан ишетеп үсмиләр татар телен. Шуна күрә башка фәннәр белән берьюлы татар телендә ойрәнсәләр яхшы булыр иде үзләренә. Әмма мәктәп дәресләре генә житми, гаиләдән башларга кирәк туган телне ойрәнүне. Үземне дә әти-әниләр ойдә татарча сойләшегез, дип үстерделәр. Без дә үзөбезнен балаларга ойдә татарча сойләшегез дигән таләп куябыз. Ойдә татар телендә генә аралашканга күрә, балаларыбыз ана телен онытмыйлар.

– Катнаш никахларга мөнәсәбәтегез нинди? Балаларыгызнын чит милләт кешесе белән гаилә коруына риза булыр идегезме?

– Тискәре. Мин мона каршы. Тормышынны үз милләт кешесе белән бәйләргә кирәк. Динебез Ислам нинди чиста, пакь, дорес дин бит!

Ислам динендә булса, кайбер очракларда ризалашыр идем дә, әмма киләчәгенне, якыннарынны күздән кичереп, барысын да алдан уйлап эшләргә кирәк. Гаиләле балаларым әлегә ботенесе татар кешеләренә ойләнделәр, кияүгә чыктылар. Иншаалла, алга таба да шулай булыр!

– Татарстандагы татарларга нинди теләктә калыр идегез?

– Балаларыгызны татарча сойләшергә ойрәтергә тырышыгыз. Якын булыгыз аларга. Эш артыннан гына кумыйча, ким дигәндә ике сәгать вакытыгызны балага гына багышлагыз. Чонки берни дә эзсез калмый. Соныннан үкенерлек булмасын!

Әнгәмәгез өчен рәхмәт!

Әнгәмәдәш – Алсу Жиһаншина,

Берләшкән Гарәп Әмирлекләре, Дубай

5.01.2019 ел

[Перейти в фотоальбом](#)